

LATVIJAS REPUBLIKAS LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

Skolas iela 28, Rīga, LV-1331 • Tālr. 7021600 • Fakss 7276445 • E-pasts: lm@lm.gov.lv

28. 05. 2008 Nr. 18.3-03/2029

Latvijas Republikas Saeimas kancelejai

Par pievienošanos ANO Konvencijai
par personu ar invaliditāti tiesībām

Saskaņā ar Saeimas Kārtības ruļļa 121.pantu, Labklājības ministrija, atbildot uz Jūsu šī gada 22. maija vēstuli Nr.12/2-7-n/150-(9/08) „Par Saeimas deputātu jautājumu” sniedz sekojošas atbildes uz deputātu jautājumiem:

1.jautājums – Kad Latvija plāno pievienoties ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām un vai Latvija plāno parakstīt arī konvencijas Fakultatīvo protokolu?

Latvija patiešām ir pēdējā Eiropas Savienības dalībvalsts, kura vēl nav parakstījusi ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk tekstā – konvencija). Kavēšanās ir saistīta ar vairākkārtēju konvencijas dokumentu paketes caurskatīšanu Ministru kabinetā sakarā ar atsevišķu ministriju iebildumiem:

- Jau 2007.gada 2.augustā pēc Konvencijas iztulkošanas latviešu valodā Labklājības ministrijas sagatavotais rīkojuma projekts Par Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, kas paredzēja *atbalstīt konvencijas parakstīšanu*, tika izskatīts Valsts sekretāru sanāksmē (protokols Nr.30, 18.§).
- Ministru kabineta rīkojuma projekta pakete „Par Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām”, tika izskatīta 2007.gada 12.novembra Ministru kabineta komitejas sēdē (protokols Nr.43, 5§), kur tika nolemts jautājuma izskatīšanu atlikt uz laiku līdz Labklājības ministrija sagatavos aprēķinus par konvencijas īstenošanai nepieciešamajiem finanšu līdzekļiem. Saskaņā ar doto uzdevumu Labklājības ministrija izsūtīja vēstules ministrijām, kuru kompetencē būtu konvencijas pantu izpilde, līdz 2008.gada 11.februārim sniegt informāciju par nepieciešamajiem grozījumiem tiesību aktos (provizorisks izvērtējums nepieciešamajiem finanšu konvencijas īstenošanai attiecīgajā jomā

SAEIMAS KANCELEJAI
28-05-2008
Nr. 12/5-2-103-(9/08) Plkst. 10 25

līdzekļiem. Apkopotās informācija bija jāiesniedz Ministru kabinetā līdz 2008.gada 1.aprīlim.

- Jautājums par konvencijas parakstīšanas nepieciešamību tika atkārtoti skatīts Invalīdu lietu nacionālajā padomes (turpmāk – ILNP) 2007. gada 13. decembra sēdē un šī gada 24.janvārī Ministru prezidentam tika nosūtīta vēstule (Nr. 18-0402/315) ar lūgumu atkārtoti lemt jautājumu par konvencijas parakstīšanu un atbalstīt to atbilstoši ILNP lēmumam, neveicot aprēķinus par izmaksām, kas objektīvi, bez stratēģisku dokumentu izstrādes, tūlītēji nav veicamas un tikai palīdzina konvencijas parakstīšanas procesu.
- Saskaņā ar Ministru prezidenta I.Godmaņa 2008.gada 4.februāra rezolūciju Tieslietu ministrijai, Finanšu ministrijai un Ārlietu ministrijai tika uzdots izvērtēt labklājības ministres lūgumu atkārtoti lemt jautājumu par Konvencijas parakstīšanu, neveicot aprēķinus par izmaksām (ILNP lēmums). Vienots risinājums netika rasts: Ārlietu ministrija uzskatīja, ka ir nepieciešams veikt visu izdevumu aprēķinu, kas saistīti ar konvencijas ieviešanu, analīzi pirms konvencijas parakstīšanas; Tieslietu ministrija norādīja, ka nav vēlams parakstīt Konvenciju, neveicot padziļinātu analīzi par nepieciešamajiem grozījumiem normatīvajos aktos, kā arī neizpētot, vai noteiktas Konvencijas saistības ir savienojamas ar Latvijas tiesību sistēmu; Finanšu ministrija norādīja, ka atbalsta Ministru kabineta rīkojuma projektu, ja Labklājības ministrija pēc Konvencijas parakstīšanas izstrādās detalizētus aprēķinus par Konvencijas īstenošanas ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetiem un tos iekļaus likumprojekta par Konvencijas ratifikāciju anotācijā.
- Labklājības ministrija saņēma atbildes vēstules no 17 valsts institūcijām, kā arī veica savu struktūrvienību un padotības iestāžu iesniegtās informācijas apkopošanu. Apkopojot un izvērtējot saņemto informāciju, secināms, ka nozaru ministrijas ir sniegušas tikai vispārēja rakstura informāciju, nenorādot konkrētus finanšu aprēķinus. Aptuvenus nepieciešamos finanšu līdzekļus Konvencijas ieviešanai norādījušas tikai Veselības ministrija, Satiksmes ministrija un Centrālā statistikas pārvalde, bet arī šie aprēķini nav veikti par visu iestādes kompetences jomu, bet gan skar tikai par dažus plānotos pasākumus. Labklājības ministrija šī gada 13.martā nosūtīja vēstuli Valsts kancelejai, norādot, ka nozaru ministrijas pieprasītos aprēķinus faktiski nav veikušas un nav detalizēti analizējušas Konvencijas ietekmi uz ministriju kompetences jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.
- Jautājums tika skatīts 2008.gada 20.martā Valsts sekretāru sanāksmē un atbilstoši protokollēmuma TA-2733, 57§ Labklājības ministrijai tika uzdots lūgt pašvaldībām vai Latvijas Pašvaldību savienībai savas kompetences ietvaros steidzamības kārtā sniegt aprēķinus par Konvencijas „Par personu ar invaliditāti tiesībām” īstenošanai nepieciešamajiem finanšu līdzekļiem. Indikatīvus aprēķinus sniedza tikai

44 pašvaldības, tai skaitā, 7 atbildēja, ka steidzamības kārtā objektīvus aprēķinus sniegt nevar (vides pieejamībai 37 pašvaldībās nepieciešami 194,1 milj.Ls).

- 2008.gada 21.aprīlī MKK sēdē atkārtoti tika skatīts Labklājības ministrijas iesniegtais Ministru kabineta Rīkojuma projekts „Par Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām”, kā arī Labklājības ministrijas apkopotais valsts budžeta finansējums Konvencijas īstenošanai. Indikatīvie aprēķini parādīja, ka Konvencijas ieviešanai ilgākā laika periodā būtu nepieciešami 1 098,8 miljoni Ls no valsts budžeta. Saskaņā ar MKK protokollēmuma Nr.13 6.§ jautājuma izskatīšana atlikta uz laiku līdz Labklājības ministrija kopīgi ar Tieslietu un Ārlietu ministrijām izvērtēs un iesniegs Valsts kancelejā informāciju par iespējām veikt nepieciešamās atrunas, lai Latvija varētu parakstīt un ratificēt Konvenciju. Bez tam Labklājības ministrijai uzdots izvērtēt ministriju un citu institūciju sniegto informāciju par veicamajiem pasākumiem personu ar invaliditāti atbalstam un to īstenošanai nepieciešamajiem finanšu resursiem un izvirzīt praktiski un reāli īstenojamu pasākumu kopumu, kuru īstenošanu no valsts budžeta līdzekļiem 2009.gadā varētu atbalstīt MK.
- Labklājības ministrija sagatavoja jaunu Ministru kabineta protokollēmuma projektu un atkārtotu pamatojumu Konvencijas parakstīšanai un nosūtīja saskaņošanai Tieslietu un Ārlietu ministrijām. Ārlietu ministrija atbildes vēstulē (09.05.2008.g. vēstule Nr.41/503-3813) parakstīšanu atbalsta, savukārt Tieslietu ministrija (14.05.2008.g.vēstule Nr. 1-7.5.8/2149) parakstīšanai bez atrunām nepiekrīt. Tieslietu ministrija savā iebildumā, atsaucoties uz Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām (turpmāk – Vīnes konvencija) 18. pantu, norāda, ka valstij, parakstot konvenciju, faktiski ir saistošas konvencijas normas, lai arī juridiski tās nav stājušās likumīgā spēkā. Jebkura valsts rīcība, kas neatbilst konvencijas priekšmetam un mērķim, pēc tās parakstīšanas, bet līdz ratifikācijai, uzskatāma par konvencijas pārkāpumu starptautisko tiesību izpratnē. Labklājības ministrija nepiekrīt šim Tieslietu ministrijas atzinumā izteiktajam argumentam. Vīnes konvencijas 18.pants nekādā veidā neuzliek valstīm pienākumu pildīt parakstīta, bet attiecībā uz valsti spēkā neesoša līguma saistības.

Parakstot Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, Latvija uzņemas saistības neveikt darbības kas būtu pretrunā ar Konvencijas mērķi - veicināt, aizsargāt un nodrošināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā un vienlīdzīgi izmantot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības, un veicināt tām piemītošās cieņas ievērošanu. Šādu valsts pienākumu Latvija jau ir uzņēmusies pievienojoties citiem Latvijai saistošajiem cilvēktiesību dokumentiem. Piemēram, ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijas 2.pantā ir noteikts, ka ikvienam cilvēkam pieder visas Deklarācijā noteiktās tiesības un brīvības bez jebkādam atšķirībām.

Savā atzinumā Tieslietu ministrija norāda, ka atrunas Konvencijai var izdarīt, tikai parakstot Konvenciju, un vēlāka atrunu izdarīšana, pievienojoties Konvencijai, nav pieļaujama. Labklājības ministrija norāda, ka saskaņā ar Vīnes konvencijas 19.pantu valsts var izdarīt atrunas pie starptautiskā līguma ne tikai parakstot, bet arī ratificējot, pieņemot, apstiprinot vai pievienojoties līgumam. Turklāt, kā ir norādīts Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām rokasgrāmatas parlamentāriešiem (Handbook for Parliamentarians on the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, publicēta <http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=212>) 4.sadaļā, ja atruna tiek izdarīta, parakstot Konvenciju, atrunai ir tikai deklaratīvs raksturs un valstij, pievienojoties Konvencijai ir nepieciešams formāli apstiprināt to.

Līdz ar to Labklājības ministrija uzskata, ka nav nekādu juridisku šķēršļu, kas liegtu Latvijai šobrīd parakstīt Konvenciju un vēlāk, ja nepieciešams, izdarīt atrunas, saskaņojot tās ar Eiropas Kopienu.

LM ir apkopojusi MKK protokollēmumā prasīto informāciju un gatavo to iesniegšanai Valsts kancelejā. Neskatoties uz Tieslietu ministrijas iebildumiem Labklājības ministrija ir gatava iesniegt Ministru kabinetā izskatīšanai rīkojuma projektu konvencijas parakstīšanai bez atrunām.

Attiecībā uz jautājumu par Fakultatīvo protokolu (turpmāk - protokols) vēršam uzmanību uz to, ka ja konvenciju ir parakstījušas visas 26 Eiropas Savienības dalībvalstis, tai skaitā pat tādas valstis kā Bulgārija un Rumānija (Ungārija, Spānija un Slovēnija to arī ratificējusi), tad tās protokolu pagaidām ir parakstījušas tikai 16 dalībvalstis. Pievienošanās process konvencijai ir pakāpenisks, jo tas prasa zināmu nacionālās likumdošanas pārskatīšanu, stratēģijas un darbības plāna izstrādi konvencijas mērķu sasniegšanai un tajā tieši vai pakārtoti iesaistītas visas ministrijas. Daudzi no mērķiem, it īpaši, kas attiecas uz vides pieejamības jautājumiem, ir sasniedzami vienīgi vairāku gadu perspektīvā. Līdz ar to pievienošanās protokolam, kas uzliek tūlītējas saistības, tiek plānota tuvākā nākotnē, bet tā nav šī brīža nepieciešamība. Prioritāte ir maksimāli ātra konvencijas parakstīšana.

2.jautājums – Vai gadījumā, ja Latvija neparakstīs konvencijas Fakultatīvo protokolu, liedzot iespēju Latvijas invalīdiem izmantot Konvencijā ietvertu aizsardzības mehānismu, šī konvencija nekļūs par tīri deklaratīvu dokumentu?

Konvencijas protokols paredz Personu ar invaliditāti tiesību komitejas kompetenci saņemt un izskatīt iesniegumus no dalībvalsts, kas pievienojusies protokolam, indivīdiem, kas uzskata, ka ir cietuši, dalībvalstij pārkāpjot konvencijas noteikumus. *Protokols stājas spēkā ar nosacījumu, ka ir stājusies spēkā konvencija.* Latvijai būs noteikti jāparaksta un perspektīvā arī jāratificē protokols. Eiropas Komisija vairākkārtēji savos dokumentos ir izteikusi vēlmi panākt, ka Eiropas valstis ir līderes visu veidu diskriminācijas izskaušanā. Tas attiecas arī uz šajā konvencijā ietvertu saistību izpildes nodrošināšanu. Līdz ar to arī protokols ir saistošs visām ES dalībvalstīm, tai skaitā Latvijai.

Konvencija nekad nekļūs tikai par deklaratīvu dokumentu, jo gan ANO, gan EK prasīs dalībvalstu ikgadējo atskaitīšanos par progresu konvencijas īstenošanā.

3.jautājums – Kādi konvencijā ietvertie principi vēl nav realizēti Latvijā un kādu konvencijā ietverto principu ieviešana sagādās vislielākās grūtības?

Saskaņā ar konvenciju dalībvalstis apņemas nodrošināt un veicināt to, lai visas personas ar invaliditāti varētu pilnībā īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības bez jebkāda veida diskriminācijas invaliditātes dēļ. Šai nolūkā dalībvalstis apņemas:

- a) pieņemt visus atbilstošos likumdošanas, administratīvos un citus pasākumus šajā konvencijā atzīto tiesību īstenošanai;
- b) veikt visus nepieciešamos, tostarp likumdošanas, pasākumus, lai mainītu vai atceltu pastāvošos likumus, noteikumus, paražas un praksi, kas rada personu ar invaliditāti diskrimināciju;
- c) ņemt vērā personu ar invaliditāti cilvēktiesību aizsardzību un veicināšanu visās stratēģijās un programmās;
- d) atturēties no jebkādam tādām darbībām vai prakses, kas neatbilst šai konvencijai, un nodrošināt, lai valsts iestādes un institūcijas rīkotos saskaņā ar šo konvenciju;
- e) veikt visus atbilstošos pasākumus, lai likvidētu diskrimināciju invaliditātes dēļ, ko piekļūst jebkāda persona, organizācija vai privāts uzņēmums;
- f) uzņemties vai veicināt universālā dizaina preču, pakalpojumu, ierīču un objektu pētījumus un izstrādi, kā definēts šīs konvencijas 2. pantā, kurām būtu nepieciešama pēc iespējas mazāka pielāgošana un viszemākās izmaksas, lai apmierinātu personu ar invaliditāti vajadzības, veicināt to pieejamību un izmantošanu un veicināt universālā dizaina iekļaušanu standartos un norādījumos;
- g) veicināt personām ar invaliditāti piemērotu jauno tehnoloģiju, tostarp informācijas un sakaru tehnoloģiju, pārvietošanās palīglīdzekļu, ierīču un atbalsta tehnoloģiju, pētījumus un izstrādi, kā arī veicināt to pieejamību un izmantošanu, dodot priekšroku tehnoloģijām par pieejamu cenu;
- h) sniegt personām ar invaliditāti pieejamu informāciju par pārvietošanās palīglīdzekļiem, ierīcēm un atbalsta tehnoloģijām, tostarp jaunajām tehnoloģijām, kā arī par citiem palīdzības, atbalsta pakalpojumu un objektu veidiem;
- i) veicināt ar personām ar invaliditāti strādājošo profesionālo darbinieku un personāla apmācību par šajā konvencijā atzītajām tiesībām, lai uzlabotu šo tiesību garantētās palīdzības un pakalpojumu sniegšanu

Labklājības ministrija ir izskatījusi savas kompetences iespēju robežās konvencijas pantu atbilstību nacionālai likumdošanai un nesaskata būtiskas problēmas tiesību aktu jomā. To nav atzīmējušas arī nozaru ministrijas, kurām

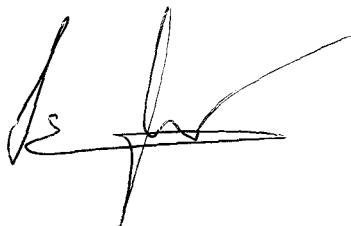
Labklājības ministrija lūdz sniegt tiesību aktu un konvencijas ieviešanai nepieciešamo naudas līdzekļu izvērtējumu. Personu ar invaliditāti antidiskriminācijas normas ir iekļautas gan Satversmē, gan visu to nozaru tiesību aktos, kuru darbība skar personu ar invaliditāti intereses.

Sagaidāms, ka vislielākās grūtības sagādās pieejamības principu nodrošināšana visos konvencijā norādītajos aspektos. Tas skar ne vien vides pieejamību (konvencijas 9.pants), bet pakārtoti arī daudzu citu pantu realizāciju, jo nenodrošinot pieejamību, nav iespējams pilnībā un bez diskriminācijas īstenot visas pārējās konvencijā ietvertās saistības. Šī jautājuma sakārtošana ir izaicinājums visām dalībvalstīm un prasa ievērojamus finanšu un cilvēkresursus. Paredzams, ka pieejamības jautājumi būs pirmie, kas, norādot izpildes termiņus, tiks iestrādāti konvencijas ieviešanas plānošanas dokumentos.

Bez tam nav vēl risināts jautājums par *neatkarīga* mehānisma izveidi, kas veicinātu, aizsargātu un pārraudzītu šīs konvencijas ieviešanu (atbilstoši konvencijas 33. pantam), uz ko norādījusi arī Tieslietu ministrija.

Ar cieņu,

Labklājības ministres vietā –
veselības ministrs

I.Eglītis

I.Vanovska, 7021680
Labklājības ministrijas
Sociālās iekļaušanas politikas departamenta
Invalīdu vienlīdzīgu iespēju politikas nodaļas vadītāja
inta.vanovska@lm.gov.lv
08-N/7809
18.3-03